

Tekstivastine videolle ”Keskiäika-aliasta Turun tuomiokirkossa”

Video katsottavissa YouTubessa osoitteessa https://youtu.be/Dorl_uRDqc

Ensimmäinen osa, vaikeustaso helppo

Mustalla ruudulla on sanat Keskiäika-alias Turun tuomiokirkossa. Seuraavaksi kuva on Tuomiokirkon Agricolan sivukappelista, valkoisiksi kalkituilla seinillä näkyy muutamia keskiaikaisia okranvärisiä maalauksia, ihmishahmoja ja kiehkuroita. Kuvassa on pirteänoloinen ruskeatukkainen nainen, joka on pukeutunut mustaan lyhythiaiseen kauluspaitaan. Hänen puhuessaan ruudun oikeaan ylänurkkaan tulee teksti: Eeva-Kaisa Ahlamo, Turun tuomiokirkkoseurakunnan viestintäsihteeri.

- Tervetuloa jälleen Turun tuomiokirkkoon. Tänään pelaamme keskiaika-aliasta, palkintona on karkkia.

Tässä kohdassa hän nostaa kaksi karkkipussia kameran näkökenttään: Marianneja sekä Omareita. Pussit rapisevat herkullisesti.

Kuva vaihtuu toiseen suuntaan, kuvassa näkyy kevyt tumma alttaripöytä vaaleaksi kalkittua seinää vasten. Kaksi miestä seisoo alttarin vierellä, yksi kummallakin puolella. Vasemmalla näkyy puusta tehty kastepuu, josta roikkuu runsaasti vihreitä lehtiä, joissa on kastettujen vauvojen nimiä. Miehet lähtevät kävelemään kohti kameraa, ottavat muutaman askeleen ja kääntyvät seläkkäin. He poseeraavat kameralle kuin taisteluun lähdössä. Toisella on keltaiset housut ja musta paita, jossa sokeripala kauluksessa. Hänellä on myös lyhyeksi leikattu tumma parta ja silmälasit. Toisella on harmaat housut ja sinapinruskea kauluspaita. Hänelläkin on lyhyt parta ja lasit, mutta hänen hiuksensa ovat vaaleammat kuin toisella. Ahlamon ääni jatkaa:

- Mukana tässä ovat Miika Ahola ja Ilari Aalto, jotka keskenänsä selittävät sanoja, ja niitä sitten arvuuttelevat. Jokaisesta oikeasta vastauksesta saa palkinnoksi karkin.

Miesten poseeratessa heidän kohdalleen kuvaan tulee tekstiä: vasemmalla seisovan kohdalle tulee teksti Miika Ahola, Turun tuomiokirkkoseurakunnan kappalainen, oikealla seisovan kohdalle Ilari Aalto, Keskiajan tutkija ja arkeologi.

Seuraavaksi kuvassa näkyy keko Marianne- ja Omar-karkkeja puisella tuolilla. Kamera kulkee karamellikeon ylitse, karkit peittävät kuva-alan lähes kokonaan. Ahlamon ääni jatkaa taustalla:

- Katsotaan, kuinka poikien käy.

Ruudulle tulee teksti: Vaikeustaso: Helppo

Aalto seisoo vasemmalla, Ahola oikealla. Vasemmassa yläkulmassa näkyy pieni karkin kuva, jonka vieressä on numero. Tässä vaiheessa se näyttää nollaa. Miehet hymyilevät huvittuneena. Taustalla näkyy hieman kappelin takorauta-aitaa ja kirkkosalia, suuren osan taustasta vie vaaleaksi kalkittu seinä. Seinällä näkyy myös yksi kaiutin. Kuvakulma vaihtuu aina välillä toiseen, enemmän oikealta otettuun kuvakulmaan. Tuolloin taustalla näkyy enemmän keskiaikaisin maalauksin koristeltua seinää sekä lapsille tarkoitettu pieni nukketalo, kirkonrotan koti.

Ahlamon ääni kuuluu kaukaa:

- Aika alkaa nyt.

Ahola kääntää kädessään olevan korttipinon ympäri ja alkaa selittää.

- Kirkkoihin maalataan silloin, kun se kirkko otetaan käyttöön.

Aalto:

- Vihkiristi.

Kun Aalto on vastannut, kuuluu pieni kellon kilaus, pim, ja oikein arvattu sana näkyy hetken ruudun yläosassa (tämä toistuu joka kerran). Karkin viereinen numero muuttuu yhtä suuremmaksi jokaisesta oikeasta vastauksesta.

- Hyvä!, sanoo Ahola ytimekkäästi.

Ahola heittää kortin lattialle ja lukee seuraavan.

- Semmoinen pelottava ihminen, joka lyö pään poikki.

- Pyöveli.

(Taas kuuluu pim, ja karkkiluku nousee yhdellä.)

- Pelottava sairaus, joka vie hengen, Ahola sanoo huvittuneena.

- Rutto.

- No se toinen!

- Spitaali

- Se kolmas!

- Pai... tota... mmm, pähkäilee Aalto.

- Tai siis, hyvinkin ehkä sama asia.

- Lepra!, huudahtaa Aalto hieman kysyvällä ilmeellä.

- Joo!

Aalto tuulettaa kevyesti. (Pim, ja karkkiluku on nyt 3.)

- No sitten sellainen iso laatikko, jossa on säilytetty erään hyvin tärkeän henkilön...

- Hemmingin relikvaario!

- Joo, mut vähän toisella tavalla sanottu ja sit sun pitää vielä lisäillä vähän titteleitä.

- Autuaan Hemmingin! Pyhän Hemmingin? Piispa Hemmingin? ehdottelee Aalto

- Joo! Laita oikeaan järjestykseen. Nyt sä olet sanonut autuaan ja piispan ja Hemmingin, ne pitää sanoa tässä järjestyksessä. Ja mikä se relikvaario on suomeksi?

- Autuaan piispa Hemmingin pyhänjäännöslipas!

- Erinomaista!

Taas kevyt tuuletus Aalloilta, pim ja karkkiluku 4.

- No ennen pääsiäistä tehdään tällaista, sanoo Ahola

- Aika! kuuluu Ahlamon ääni taustalta

- Paasto, sanoo Aalto. Pim-ääni, karkkiluku 5.

Ahola sanoo hämmentyneellä äänellä:

- Ai siis meillä on kymmenelle sanalle minuutti! Mä luulin, että minuutti per... Per per. Jaa jaa.

Seuraavaksi on Aallon vuoro selittää:

- Kirkon pääalttarin ympärillä oleva, aloittaa Aalto.

- Kuori, vastaa Ahola.

- Ja mikä...?

- Alttarikuori.

- Mikä se fyysinen...?

- Aita. Kuoriaita.

- Aivan. Kyllä.

Kuuluu taas pim ja karkkiluku on 6. Aalto jatkaa hieman hapuillen:

- Ää... Naantalin...

- Birgittalaiset!, ehdottaa Ahola

- Latinankielinen nimi...

- Nådendal, sanoo Ahola nauraen

- Kääntyy...?

- Armonlaakso.

- Kyllä! sanoo Aalto ja heittää kortin lattialle. Kuuluu pim.

- Gratia, mitä, joo, sanoo Ahola, kunnes tajuaa, että vastasi jo oikein. Aalto lukee seuraavan kortin.

- Tuomiokirkon kuuluisin keskiaikainen piispa! Rakennuttanut ison osan Tuomiokirkosta.

- Piispa Hemming, Autuas piispa Hemming? ehdottaa Ahola.

- Vähän myöhemmin, korjaa Aalto.

- Vähän myöhemmin? toistaa Ahola.

- Rakennuttanut Pyhän ruumiin kuorin.

- Tavast!

- Kyllä, eli koko nimi?

- Piispa Tavast?

- Etunimi?

- Niitä oli monta, sanoo Ahola hieman paniikinomaisella äänellä. Molemmat nauravat.

- Selitä etunimi jotenkin, pyytää Ahola.

- Vähän samanlainen kuin, hmm, ää, Martti Ahtisaarta edeltänyt presidentti!

Ahola pohtii hetken, mutta sanoo sitten:

- Maunu Tavast!

- Aivan oikein!

Kuuluu taas pim ja nyt karkkiluku on 8. Aalto jatkaa vielä:

- Pyhäinjäännösten säilyttämiseen käytetty astia.

- Relikvaario.

- Kyllä. (Pim)

- Aika! kuuluu taustalta Ahlamon ääni.

Toinen osa, vaikeustaso keskinkertainen

Mustalla taustalla teksti "Keskitaso". Taustalla kuuluu Aallon naurava ja piinattu ääni:

- Tää on ihan hirveetä!

Jälleen Aalto vasemmalla ja Ahola oikealla. Ahola puhalttaa ulos ja ravistelee päätään. Hänellä on sanakortit jo kädessä, haroo vielä tukkaansa. Lievää hermostumista havaittavissa. Ahlamon ääni taustalta:

- Aika alkaa nyt!

Ahola kääntää kortit ja alkaa selittää:

- Okei! Semmonen soitin, jota soitetaan tässä suulla, rämpyttämällä, sanoo Ahola ja näyttää kädellään miten soitinta soitetaan suulla sormella näppäillen.

- Munniharppu, huutaa Aalto.

- Kyllä! (Pim, karkkiluku on nyt 10.), Ahola heittää kortin taas lattialle.

- Ensimmäinen Suomea varten tehty kirja

- Missale Aboense

- Hyvä! (Pim)

- No sitten, tota niin, tämmöinen kauppias, toiselta nimeltään, josta sitten myöhemmin on tullut vähän tämmöinen haukkumanimi.

Aalto jää hetkeksi sanattomaksi, pohtii. Hän nostaa kädet lanteelleen ja sanoo:

- Kauppias toiselta nimeltään? Saksa, kesti, hansa?

Molemmat miehet nauravat.

- Siis se, jol... tai tota, niin, yrittää Ahola.

- Porvari! huudahtaa Aalto.

- No niin, tulihan se sieltä!

Pim, karkkiluku on nyt 12.

- Tällä saatettiin myöskin teloittaa tai kiduttaa ihmisiä, sillä tavalla että..., jatkaa Ahola.

- Saha! huutaa Aalto

- ...hän niin kuin menee semmoiseen..., sanoo Ahola ja nostaa kädet päänsä päälle samalla taaksepäin kumartuen.

- Teili

- Joo, ja sitten vielä se... sanoo Ahola ja pyörittää kättään.

- Teilipyörä

- Kyllä! (Pim, luku on 13), Ahola heittää kortin taas lattialle ja jatkaa:

- No tällainen saatettiin ostaa, jotta voisi päästä synneistä tai siitä syyllisyydestä...

- Ane, tietää Aalto.

- Joo! (Pim) No Turussa oli tällainen, missä opiskeltiin.

- Katedraalikoulu!

- Hyvä! (Pim)

Ahola katsoo seuraavan kortin, mutta heittää sen saman tien pois sanoen "Ohi!". Ruudun yläosassa näkyy, mikä sana se olisi ollut: Koggi. Ahola jatkaa:

- No sitten luostari, mutta siis...

- Dominikaanikonventti.

- Aika! kuuluu taustalta taas Ahlamon ääni.

- Vain se loppuosa, kehottaa Ahola.

- Konventti, vastaa Aalto.

- Hyvä.

Kuuluu taas pim, karkkiluku vasemmassa yläkulmassa on nyt 16. Seuraavaksi on taas Aallon vuoro selittää.

- Aika alkaa nyt! kuuluu Ahlamon ääni taustalta.

- Kun nainen on synnyttämisen jälkeen otettu kirkkoon, aloittaa Aalto. Ahola kuuntelee tarkkaavaisen näköisenä.

- Kirkottaminen, vastaa Ahola.

- Aivan oikein! (Pim) Keskiajan Suomen tärkeimpiä maanteitä, jatkaa Aalto heti perään. - Turusta Hämeenlinnaan.

- Hämeen Härkätie? ehdottaa Ahola. - Jaakontie?

- Härkätie, sanoo Aalto ja heiluttaa korttia kohti Aholaa.

- Härkätie. (Pim, karkkiluku on nyt 18)

- Kirkon katolla oleva torni. Keskellä kattoa, tarjoaa Aalto. – Rymättylän kirkossa on semmoinen jäljellä.

- Apua, tiedän sen tornin, mutta mikä sen nimi on? sanoo Ahola kädet lanteilla paniikinomaisella äänellä.

Aalto odottaa sekunnin, mutta Aholalla lyö tyhjää niin selkeästi, että Aalto heittää kortin lattialle ja huutaa ”Ohi!” Ahola vastaa myös ”Ohi!” Kuvan ylälaitaan tulee oikea haettu sana: ”Kattoratsastaja”. Aalto jatkaa, seuraavan sanan luettuaan hän kääntyy osoittamaan vasemman olkansa yli seinään maalattua kahta ihmishahmoa. (Kirj. huom. propsit siitä, että tutkija pystyy vauhdissa muistamaan tarkan kohdan, missä seisoo. Harva välttämättä edes tajuaa, että selän takana on maalauksia, saati sitten sitä, mikä pyhimys niihin on rustattuna.)

- Tämän oikealla puolella olevan pyhimyksen päivä, sanoo Aalto.

- Andreas?, sanoo Ahola ja kurottuu katsomaan maalausta

- Ei kun oikealla.

- Helena?

- Ei!, nauraa Aalto

- Kuka siinä on? Bartholomeus!

- Ja hänen päivänsä? sanoo Aalto, joka aikoi jo ohittaa sanan ja yrittää nyt lypsää Aholalta oikeaa vastausta tekemällä kädellään kutsuvaa pyörivää elettä.

- Pasiinpäivä!, ehdottaa Ahola, molemmat nauravat. – Bartholomeus on...

- Salon lähellä oleva kunta on saanut nimensä tämän pyhimyksen mukaan, auttaa Aalto.

- Pertteli! Perttelinpäivä, pertunpäivä.

- Hyväksyisin tämän, sanoo Aalto ja katsoo kysyvästi kameran suuntaan.

Kuuluu pim ja karkkiluku nousee 19:ään. Ruudun yläosaan ilmestyy oikea muoto: ”Pärttylinpäivä”. Aalto heittää kortin lattialle, Ahola katsoo sitä ja sanoo vapautuen ”pärttylinpäivä”. Aalto jatkaa.

- Tämmöinen pyhäinjäännös, rotan turkki, Tuomiokirkossa säilynyt... Kenen?, kysyy Aalto. Ahola katsoo häntä ilmeettömänä.

- Rotan turkki, pyhäinjäännös?

- Aika! kuuluu taustalta Ahlamon huuto. Ruudun yläosaan tulee haettu sana: ”Pyhän Kertun reliikki”

- Himpsutti. Nyt meni huonosti, sanoo Ahola. Aalto hihittää, Ahola vilkaisee kortteja jaloissaan ja sanoo: – Miten mä sanoin Pasi, eihän Bartholomeus oo Pasi! Aalto vain nauraa vastaukseksi.

Kolmas osa, vaikeustaso vaikea

Mustalla taustalla näkyy sana ”Vaikea”. Ahola aloittaa.

- Alkaa nyt! kuuluu Ahlamon ääni taustalta. Ahola lukee ensimmäisen kortin. Hän tuijottaa sitä sekunnin puolikkaan ajan.

- Tota, tämä latinankielinen sana, siitä tulee mieleen englanninkielinen sana, joka on nyrkille, hän sanoo pidätellen naurua. Sanoessaan ”nyrkille” hän nostaa nyrkkinsä näkyville. Aalto on hämmentynyt, mutta huvittunut.

- Ööö? Latinankielinen sana...?

- No mitä on englanniksi nyrkki?, kysyy Ahola ja näyttää taas nyrkkiään.

- Fist? sanoo Aalto epäröiden.

- Joo, ja siihen loppuun tarvitaan sellainen päätte, sanoo Ahola ja nauraa. Aalto nauraa myös kulmakarvat koholla.

- Fistula! tajuaa Aalto.

- Kyllä!

- Jess!, tuulettaa Aalto nostaen nyrkkiin puristetut kätensä kasvojen tasalle koukkuun. Kuuluu taas pim ja karkkiluku on nyt 20.

- No niin, mä arvasin, että tämä sana tulee!, huudahtaa Ahola ilahtuneen ja kärsivän äänen sekoituksella luettuaan seuraavan kortin. – No niin, öö, tämä onkin... Voi olla hankala. Lähdetään siitä, että tämä on kirkollinen käsitys. Eli, joka on, sanoo Ahola ja pyörittää kättään.

- Transsubstantiaatio-oppi, huudahtaa Aalto.

- No hyvä, loistavaa, juuri se! ilahtuu Ahola ja heittää kortin pois hämmentyneesti nauraen. Kuuluu taas pim, ja karkkiluku on 21. Molemmat nauravat kuin puulla päähän lyötyinä. Ahola jatkaa naurunsekaisella äänellä. – No sitten kun on gregoriaaninen tällainen, niin sitten on myös tämä toinen, joka on vähän eri tahdissa mennyt.

- Polyfoninen, ehdottaa Aalto varovasti.

- Ei laulu, vaan siis se aikajuttu, korjaa Ahola ja selittää raivokkaasti käsillään ilmaa haroen. – Caesarilta saanut nimensä.

- Juliaaninen aika?

- Juliaaninen mikä? selventää Ahola pitäen kättä kysyvästi edessään ilmassa.

- Juliaaninen ajanlasku

- Eikun se, mihin merkitään yleensä, paperinen, mihin merkitään asioita, selittää Ahola ja tekee samalla kirjoituseleitä kädellään ilmaan.

- Juliaaninen kalenteri!

- Kyllä! (Pim, karkkiluku 22)

- Aika!, kuuluu Ahlamon ääni taustalta. Miehet nauravat vapautuneesti.

Viimeisessä osiossa on Aallon vuoro selittää.

- Nyt! sanoo Ahlamo

- Ennen vuotta 1500 painettu kirja, sanoo Aalto sekunnin puolikkaan mietittyään. Aholan ilme vaihtuu tarkkaavaisesta huvittuneeksi.

- Keskiaikainen kirja?, hän ehdottaa tunnustelevasti.
 - Ohi! huutaa Aalto ja heittää kortin eteensä.
 - Joo, just toi, sanoo Ahola sanan nähdessään, mutta äänensävyistä käy ilmi, ettei hän olisi arvannut sanaa. Oikea sana näkyy ruudussa ylhäällä hetken: "Inkunaabeli"
 - 1500-luvun puolivälin tietokirjailija, kirjoittanut kirjan Pohjoisten kansojen historia. Upsalan viimeinen arkipiispa katolisella ajalla.
 - Rrrghhh, äänтелеe Ahola ja nostaa sormet ohimoilleen. – Joo... Ohi, en muista sen nimeä.
- Ruudun yläosaan tulee teksti "Olaus Magnus".
- Kasvi, josta saadaan sinistä, kysyy Aalto.
 - Indigo, vastaa Ahola sormet edelleen ohimoillaan.
 - Toinen kasvi.
 - Toinen?! sanoo Ahola paniikinomaisesti vingahtaen. Molemmat nauravat, Ahola hivelee otsaansa kuin hikeä pyyhkien. Hän pyytää käsieleillä lisää vihjeitä sanasta.
 - Nimi kuulostaa vähän morsiamelta, se loppuosa, avittaa Aalto. Ahola ilmeistä voi päätellä, ettei hänellä ole aavistustakaan. – Ja etuosa viittaa siihen, mitä siitä saadaan, jatkaa Aalto. Molemmat miehet naureskelevat taas. Ahola tuijottaa tyhjin katsein epämukavasti virnistelevää Aaltoa.
 - Mitä? Sinimailas? Ei? Onko sellainen kasvi?, kysyy Ahola.
 - Se ei ole ainakaan tää mitä haetaan.
 - Voi ei!, huudahtaa Ahola sympaattisesti. – Onko se "sini" oikein?
 - Ei.
 - Ei? Okei.
 - Aika! kuuluu Ahlamon ääni taustalta.
 - Ohi. Voi ei! sanoo Ahola.
 - Voi ei! sanoo Aalto. – Värimorsinko, hän jatkaa ja sana näkyy myös ruudussa ylhäällä.
 - Ahaa, no niin, sanoo Ahola.
- Ruutu pimenee. Kuvaan tulee mustalla pohjalla sana "Saalis" ja sen alle karkkisymboli ja luku 22.
- Miehet näkyvät jälleen kuvassa lukemassa kortteja.
- Se olis voinut olla vähän ytimekkäämpi, sanoo Aalto.
 - Vihkiristi oli mulla. Pyöveli, lepra..., luettelee Ahola ja laittaa kortteja povitaskuunsa sitä mukaa kun hän niitä lukee.
 - Tästä karkkia sitten, kuuluu Ahlamon ääni kuvan ulkopuolelta. Hän saapuu kuvaan kahmalollinen karkkia käsissään.
 - No niin! sanoo Aalto ilahtuneena.

- Koggi oli... Koggi meni niin kuin... sanoo Ahola, eikä ole sen kummemmin kiinnostunut karkista, vaan laittaa kortin housutaskuunsa. Ahlamo tarjoaa karkkia. - Tota, laita nyt vaikka..., sanoo Ahola ja osoittaa lattiaa.

- Otetaas vähän... sanoo Aalto ja napsii karkkeja käteensä.

Miehet syövät nyt karkkeja ja käyvät edelleen läpi kortteja.

- Inkunaabeli, se oli mulla, sanoo Aalto.

- Ai hitsi, sanoo Ahola. Hän ottaa kortin käteensä ja tarkastelee sitä pitkään.

- Värimorsinko, Ahola sanoo aivan kuin lukisi sanan elämänsä ensimmäistä kertaa.

- Sekin oli mulla, sanoo Aalto.

- Kyllä siis tämä oli nyt..., Ahola miettii.

- Voit tulla meidän pihalle katsomaan, siellä on juuri istutettu..., kutsuu Aalto.

- Värimorsinkoja, toistaa Ahola.

- Kyllä.

Miesten puhuessa kuvan päälle tulevat lopputekstit:

Kuvaus, leikkaus ja valmistelut:

Eeva-Kaisa Ahlamo

Aliaksen sanat:

Eeva-Kaisa Ahlamo

Juhana Ahlamo

Kiitos:

Miika Ahola

Ilari Aalto

Ann-Mari Lehti

Jani Kujanen

Kuva häipyy valkoiseksi, näkyviin tulee Turun tuomiokirkkoseurakunnan logo, jossa viininpunaisella pohjalla Tuomiokirkon pääoven holvien kaaret, joita halkoo risti sekä teksti Turun tuomiokirkkoseurakunta, 2020. Miesten äänet kuuluvat vielä taustalla:

- No ei tää nyt ihan huonosti mennyt, sanoo Aalto

- No ei se nyt ihan heikko ollut, sanoo Ahola.

Tekstivastineen kirjoitti Eeva-Kaisa Ahlamo